

Małgorzata Skotnicka*

**INTEGRACJA KULTURALNA EUROREGIONU NYSA
(POGRANICZE POLSKO-CZESKO-NIEMIECKIE)
NA PRZEŁOMIE XX I XXI WIEKU NA PRZYKŁADZIE
„NOWIN JELENIOGÓRSKICH” I INNYCH ŹRÓDEŁ**

Euroregion NEISSE-NISA-NYSA (ERN) to struktura obejmująca trzy obszary przygraniczne położone w centrum Europy, u styku granic polskich, czeskich i niemieckich. Te trzy ziemie łączy wiele wspólnych problemów i interesów wynikających z podobnych przemian systemowych, ze szczególnej wielowiekowej przeszłości historycznej czy też z licznych błędów i wielu wzajemnych uprzedzeń narodowych powstałych w toku tych dziejów. Konferencja inicjująca powstanie Euroregionu miała miejsce w Zittau w dniach 23-25 maja 1991 r. pod patronatem prezydentów trzech państw: Václava Havla, Richarda von Weizsäckera i Lecha Wałęsy. Wzięło w niej udział ponad trzystu przedstawicieli przygranicznej społeczności czeskiej, niemieckiej i polskiej¹. Na konferencji, którą z perspektywy czasu określa się historycznym wydarzeniem dla obszarów przygranicznych Czech, Niemiec i Polski, działacze samorządowi, przedstawiciele parlamentów i administracji rządowej porozumieli się co do dalszego współdziałania w realizacji idei powstania Euroregionu „Trójkąt Trzech Ziem” [pierwotna nazwa Euroregionu Nysa – przyp. M. S.]. Najważniejszym dokonaniem tej konferencji było uchwalenie memorandum, w którym określono intencje, formy, a także zakres przyszłej współpracy². Czytamy w nim, że: „Ścisła współpraca w regionach przygranicznych Górnych Łużyc, Dolnego Śląska i Północnych Czech powinna przyczyniać się do stopniowego przezwyciężania istniejących problemów egzystencjalnych w dziedzinie politycznej, komunalnej, gospodarczej, socjalnej, ekologicznej, kulturalnej i polityczno – wychowawczej jak również do utworzenia zdolnych do działania struktur służących przyszłości

***Małgorzata Skotnicka** – doktor, adiunkt w Zakładzie Dydaktyki Historii Instytutu Historycznego Uniwersytetu Wrocławskiego. Zainteresowania badawcze: historia XX wieku (zagadnienia społeczne okresu międzywojennego), dydaktyka historii.

¹*Euroregion Neisse-Nisa-Nysa. Podstawowe informacje*, oprac. T. Borys i Z. Panasiewicz, Warszawa-Jelenia Góra 1994, s. 10-12.

²*Euroregiony w granicach Polski 2003*, zespół red. pod kier. E. Małeckiej, Wrocław 2004, s. 151.

»Regionu Trzech Ziem«.³ Pod koniec 1991 roku deklaracje przystąpienia do tego projektu złożyły: 34 gminy byłego województwa jeleniogórskiego, 5 powiatów północnych Czech i 10 powiatów wschodniej Saksonii. Oficjalnie Euroregion ten został powołany 21 grudnia 1991 roku, podczas pierwszego posiedzenia rady Euroregionu w Zittau, na którym przedstawiciele trzech państw podjęli uchwałę o powołaniu nowej, pierwszej w Europie Środkowej i Wschodniej struktury transgranicznej pod nazwą „Euroregion Nysa”. Z punktu widzenia formalno-prawnego było to dobrowolne zrzeszenie gmin (po stronie polskiej) i powiatów (Kreis po stronie niemieckiej i czeskich okręgów)⁴. Wszystkie organy Euroregionu pracują w ramach norm prawnych swoich krajów. Członkami Euroregionu Nysa są trzy stowarzyszenia oraz związki komunalne: po stronie polskiej jest to Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa, po stronie czeskiej – Euroregion Nysa Regionalne Komunalne Stowarzyszenie Miast i Gmin Północnych Czech, po stronie niemieckiej – Komunalne Stowarzyszenie Euroregionu Nysa Sekcja Niemiecka⁵. W wyniku porozumienia z 19 marca 1994 roku nadano euroregionowi nazwę Euroregion Neisse-Nisa-Nysa⁶. W ramach tej organizacji po stronie polskiej działają grupy robocze, których do 2008 roku wyodrębniono 16⁷.

Euroregion Nysa jest instytucją, która zajmuje się opiniowaniem i przyznawaniem unijnych dotacji na tzw. małe projekty, czyli np. imprezy kulturalne, sportowe, oświatowe i inne. Do 2007 roku na projekty realizowane na pograniczu polsko-niemieckim Euroregion dysponował kwotą około 500 tys. euro, a na pograniczu polsko-czeskim sumą 200-300 tys. euro. W 2007 roku zwiększono te kwoty odpowiednio do 700 tys. i 500 tys. euro⁸. Patronowanie przez ERN różnym przedsięwzięciom praktycznie odnosi się do projektów o dużej skali, dla których decyzje o patronacie podejmuje np. trójstronne Prezydium Euroregionu Nysa. Obecnie, w sferze szeroko rozumianej kultury „instytucja” oficjalnego patronatu Euroregionu Nysa nie występuje, poza trójstronnym makroprojektem „Kraina Domów Przyszłowych”, o którym będzie mowa w dalszej części artykułu. Jednak Biuro Euroregio-

³ *Euroregion Neisse-Nisa-Nysa...*, op. cit., s. 16-17.

⁴ W. MALEŃOWSKI, M. RATAJCZAK, *Euroregiony. Polski krok do integracji*, Wrocław 2000, s. 91.

⁵ http://www.europa.slupca.pl/euroregiony/_pliki/europa/nysa.htm

⁶ *Euroregiony...*, s. 151.

⁷ Biblioteki; Czysta Nysa; Gospodarka; Historia; Komunikacja drogowa; Komunikacja kolejowa; Edukacja; Kultura; Lasy; Ochrona sanitarna; Zabytki; Statystyka; Turystyka; Turystyka rowerowa; Transgraniczne zarządzanie kryzysowe; Ratownictwo medyczne – ta ostatnia nie została jeszcze utworzona [za:] http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=70&Itemid=99

⁸ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 49, 2007, nr 21, 22 V 2007, s. 15.

nu Nysa prowadzi dla gmin, powiatów i innych zainteresowanych podmiotów doradztwo, a nawet pomoc w uzyskiwaniu i przyznawaniu grantów. Aby takie wsparcie otrzymać, projekt musi spełniać określone wymogi, m.in. odpowiadać celom i priorytetom Euroregionu czy wręcz z nich wynikać⁹.

W ramach integracji kulturalnej w Euroregionie Nysa podejmowanych jest szereg działań z udziałem dwóch lub trzech państw.

Od 1996 roku na terenie Euroregionu Nysa działa międzynarodowy Eurochór „Potrójne Brzmienie”. Chór skupia młodzież szkolną z Czech (ZŠ Broumovska w Libercu), Niemiec (Gymnasium Augustum w Görlitz) i Polski (Szkola Podstawowa nr 11 w Jeleniej Górze). Młodzież przygotowywana jest do wspólnych koncertów na warsztatach chóralnych, które odbywają się kolejno w każdym z trzech krajów (w Czechach, Niemczech i Polsce). Warsztaty prowadzone są przez dyrygentów z trzech partnerskich chórów¹⁰. Pierwszy koncert zespołu odbył się w czerwcu 1996 roku w Zittau. Występ ten został bardzo dobrze przyjęty przez publiczność, krytyków i dziennikarzy. Doceniono go za bardzo wysoki poziom wykonawczy¹¹. Do tej pory koncerty chóru odbyły się w Jeleniej Górze, Görlitz, Löbau, Zittau, Reichenbach, Libercu, Rupprechticach, Osečnej, Lázněch Libverda¹². Od samego początku Eurochór był projektem finansowanym przez Unię Europejską z funduszu „Phare”. Dodatkowe wsparcie finansowe pochodziło od sponsorów niemieckich, polskich i czeskich¹³. Chór może pochwalić się wieloma sukcesami, m. in. w 1999 roku w Rastatt (Niemcy) na Międzynarodowym Festiwalu „Eurotreff Musik” Eurochór „Potrójne brzmienie” zdobył nagrodę „Jugene Oscar”. Zespół nagrał również CD ze swoim repertuarem¹⁴.

Bardzo ciekawym pomysłem okazało się powołanie w listopadzie 2007 roku Dziecięcej Orkiestry „Grenzenlos” („Bez granic”). Początkowo tworzyło ją 10 czeskich oraz 20 niemieckich dzieci w wieku 9-15 lat, ze szkół muzycznych w Usti nad Labem, Rumburku oraz z Löbau-Zittau. Pierwszy obóz próbny odbył się w Kytlicach. Wspólne muzykowanie sprawiło dzieciom bardzo wiele radości, co spowodowało, że zaczęto orkiestrę dalej rozbudowywać

⁹Informacje od Jacka Jakubca, koordynatora Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa – w zbiorach autorki.

¹⁰<http://www.psm1st.art.pl/chor.htm>

¹¹<http://64.233.183.104/search?q=cache:8DfSrobxflMJ:publikacje.lo-zywiec.pl/publikacje/489.doc+euroch%C3%B3r+polsko+-+czeski&hl=pl&ct=clnk&cd=2&gl=pl>

¹²<http://www.psm1st.art.pl/chor.htm>

¹³<http://64.233.183.104/search?q=cache:8DfSrobxflMJ:publikacje.lo-zywiec.pl/publikacje/489.doc+euroch%C3%B3r+polsko+-+czeski&hl=pl&ct=clnk&cd=2&gl=pl>

¹⁴<http://www.psm1st.art.pl/chor.htm>

– przede wszystkim w Euroregionie Nysa, umożliwiając współudział wielu dzieciom. Pomysł powołania orkiestry miał służyć kształceniu „narybku” dla Młodzieżowej Orkiestry EUROPERA. Dziecięca orkiestra „Grenzenlos” integruje dzieci nie tylko przy wspólnym muzykowaniu. Jej członkowie mają także możliwość uczenia się sąsiedzkich języków, w tym celu podczas prób towarzyszą im lektorzy językowi. Orkiestra symfoniczna umożliwia swoim członkom wykonywanie muzyki na wielu różnych instrumentach. Finansowanie zespołu prowadzone jest przez biuro Euroregionu w Zittau. Kierownik Państwowej Szkoły Muzycznej w Zittau R. Ulbrich w liście z dnia 11 lutego 2008 roku skierowanym do szkół muzycznych Euroregionu Nysa po stronie polskiej, zachęcał do przyłączenia się do tego projektu¹⁵.

Instytucją w ostatnich latach mocno zaangażowaną w działalność regionalną i współpracę transgraniczną na obszarze Euroregionu Nysa jest Filharmonia Dolnośląska w Jeleniej Górze. Jej muzycy intensywnie koncertują w wielu miejscowościach na terenie całego Dolnego Śląska oraz w sąsiednich, przygranicznych rejonach Czech i Niemiec¹⁶. W marcu 2004 roku, niedługo przed wstąpieniem m.in. Polski do Unii Europejskiej, został zorganizowany koncert we współpracy Związku Artystów Łużyckich w Budziszynie i Filharmonii Dolnośląskiej w Jeleniej Górze. Gospodarzami uroczystości byli działacze lokalnej społeczności Łużyczan-Słowian mieszkających w tym właśnie rejonie Niemiec, starannie pielęgnujących swoją tożsamość kulturową. Na widowni zasiadło wielu honorowych gości ze świata polityki, gospodarki i kultury z Niemiec, Czech i Polski. W programie, zatytułowanym „Na styku czterech kultur” i złożonym z dzieł kompozytorów czterech narodów, wykonano m.in. utwory Krzesimira Dębskiego, Wolfganga Amadeusza Mozarta, Antonína Dvořáka oraz współczesnego łужиckiego kompozytora – Detlefa Kobleji, który był obecny na widowni¹⁷.

W 2007 roku Filharmonia Dolnośląska zrealizowała po raz pierwszy projekt muzyczny pt. „Wiedeńskie Wieczory Muzyczne w Euroregionie Nysa”. Podczas trzech wieczorów (10-12 maja) zaprezentowano w Jeleniej Górze wiedeńskie walce, uwertury do słynnych oper i operetek, „przeboje” musicalowe, koncerty instrumentalne, tańce wiedeńskie wykonane przez artystów polskiej i austriackiej sceny muzycznej. Finałowy koncert w wykonaniu orkiestry jeleniogórskiej, złożony z walców (arie i duety operetkowe) w opra-

¹⁵http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content&task=view&id=64&Itemid=52

¹⁶http://www.karkonosze.ws/filharmonia_dolnoslaska_w_jeleniej_gorze_artykul_92.html

¹⁷„Nowiny Jeleniogórskie”, R. 46, 2004, nr 13, 30 III 2004, s. 10.

cowaniu Jana Ślęka zaprezentowano również drugi raz w Zittau (19 maja)¹⁸.

Innym przedsięwzięciem Filharmonii Dolnośląskiej, zrealizowanym w dniach 5-11 listopada 2007 roku, był projekt zatytułowany „Patriotyzm w muzyce dwóch narodów”. Był on dofinansowany w ramach Programu Interreg III A Polska-Czechy. Przez cały tydzień ponad 100 artystów z Polski i Czech uczestniczyło w transgranicznym projekcie muzycznym realizowanym w kilku miejscowościach przygranicznych regionów Polski i Czech na obszarze Euroregionu Nysa. Jego celem było nie tylko uczczenie Święta Niepodległości Polski, lecz także promocja patriotycznych postaw wśród młodzieży oraz pielęgnowanie dziedzictwa narodowego, stanowiącego jedną z naszych największych wartości kulturalnych. W ramach projektu odbyła się seria różnorodnych koncertów adresowanych do bardzo szerokiego grona publiczności. Wszystkie łączyło to, że w repertuarze znalazły się utwory wyłącznie polskich i czeskich kompozytorów, najwybitniejszych artystów, których twórczość ma szczególne znaczenie dla kultury narodowej sąsiadujących krajów. Wybrano kompozytorów żyjących i tworzących w różnych epokach, często szukających inspiracji do swoich dzieł muzycznych z historii własnych narodów. W związku z tym ich dzieła urosły z czasem do rangi symboli tożsamości narodowej. Odegrano kompozycje Fryderyka Chopina, Mieczysława Karłowicza, Stanisława Moniuszki, Ignacego Jana Paderewskiego i Witolda Lutosławskiego. W programie nie zabrakło również utworów kompozytorów czeskich, np. Bedřicha Smetany w wykonaniu muzyków polskich, a także młodych artystów zza południowej granicy. Był to ukłon w stronę dorobku kulturowego naszych sąsiadów oraz promocja wartości, jakie niesie dla wspólnego życia ich patriotyzm. Projekt miał nie tylko charakter muzyczny, ale i edukacyjny. Był realizowany w różnych miejscowościach (m.in. w Jeleniej Górze, Lubaniu, Jabloncu i Libercu) i w różnorodnych formach (koncerty kameralne, oratoryjne i symfoniczne). Sporo spotkań miało charakter audycji umuzykalniających, które odbyły się w salach miejscowych szkół. Koncerty te prowadzili prelegenci, którzy tytułem wstępu przybliżali historyczny kontekst dzieł muzycznych oraz postaci ich autorów i wykonawców. W gronie artystów wystąpili znakomici muzycy: wspaniała polska śpiewaczka Urszula Kryger, która koncertowała m.in. w osławionej La Scali czy też pianista Paweł Kowalski, jeden z najbardziej wszechstronnych muzyków polskich. Stronę czeską reprezentował Dziecięcy Chór Vrabčaci z Jablonca pod dyрекcją swojego założyciela Pavla Zura¹⁹.

W październiku 2006 roku dziewięciu artystów z Czech i Polski wędrowało z aparatami fotograficznymi po Kotlinie Jeleniogórskiej. W efek-

¹⁸ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 49, 2007, nr 20, 15 V 2007, s. 12.

¹⁹ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 49, 2007, nr 44, 30 X 2007, s. 12.

cie tego powstały zdjęcia inspirowane krajobrazem i miejscami, w których działał śląski artysta baroku Michael Willmann. W Muzeum Tkactwa Dolnośląskiego w Kamiennej Górze zaprezentowano poplenerową ekspozycję złożoną z 45 prac zatytułowaną „Dziedzictwo”. Wystawa została pokazana także w Jeleniej Górze oraz w Zacierzu. Całe przedsięwzięcie związane było z obchodami 300 rocznicy śmierci M. Willmanna. W ramach projektu wydano także kalendarz i katalog prac. Projekt został dofinansowany przez Unię Europejską w ramach programu Interreg III oraz budżet państwa²⁰.

Międzynarodowe Towarzystwo Fotografów Euroregionu Nysa „Kontakt”, skupiające w swych szeregach około 140 fotografików z trzech sąsiadujących państw – Czech, Niemiec i Polski – integruje ziemie Euroregionu Nysa poprzez organizowanie wystaw prac swoich członków. Jednym z przykładów jego działań było otwarcie w dniu 16 listopada 2007 roku wystawy w byłej hali produkcyjnej, zaadaptowanej na galerię przy Muzeum Fotografii w Görlitz. Zaprezentowano 167 prac 70 artystów z trzech zaprzyjaźnionych krajów. Polską stronę reprezentowało 15 fotografików, skupionych głównie w Jeleniogórskim Towarzystwie Fotograficznym²¹.

W lipcu 2008 roku Stowarzyszenie Promocji Görlitz-Zgorzelec ogłosiło trójnarodowy konkurs fotograficzny. Motywem przewodnim jest droga – ulice, szlaki, szyny w Euroregionie Neisse-Nisa-Nysa. Przy wyborze tematu zdjęć granice fantazji są nieograniczone, przykładowe motywy fotografii to: ulice, szyny, nieboszlaki (krawężniki, aleje, mosty), drożki. Spośród wszystkich uczestników fachowe jury wybrało zwycięzców i przyznało atrakcyjne nagrody w następujących kategoriach: fotografowie amatorzy, dzieci do lat 14, młodzież do 21 lat, fotografowie profesjonaliści²².

Od 2003 roku w październiku odbywa się konkurs plastyczny pt.: „KRAKONOŠ-RŮBEZAHĽ-RZEPIÓR: DUCH KARKONOSZY” pod patronatem Euroregionu Nysa. Jego organizatorem jest Grodzka Biblioteka Publiczna w Jeleniej Górze oraz Porozumienie Bibliotek Pogranicza²³. Założeniem konkursu jest popularyzacja legendarnego władcy Karkonoszy, znanego od wieków Czechom, Niemcom i Polakom, integrującego kulturę trzech narodów. W konkursie może brać udział młodzież w wieku 13-19 lat z Czech, Niemiec i Polski. Uczestnicy mają za zadanie wykonać jedną pracę w dowolnej technice plastycznej (malarstwo, rysunek, grafika, rzeźba itp.).

²⁰ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 48, 2006, nr 52, 26 XII 2006, s. 11.

²¹ http://www.karkonosze.ws/wystawa_fotografii_w_gorlitz_informacje_114.html

²² <http://www.zgorzelec24.net/news.php?id=11794&rodzaj=5>

²³ Krajská Vědecká knihovna v Liberci; Christian-Weise-Bibliothek Zittau; Stadtbibliothek Bautzen; DODN w Jeleniej Górze.

Prace laureatów są prezentowane na wystawie pokonkursowej eksponowanej w Polsce, Czechach i Niemczech²⁴. W V edycji konkursu, zrealizowanej w październiku 2007 roku, uczestniczyły także dzieci ze Specjalnego Ośrodka Szkolno-Wychowawczego w Lubaniu. Dwie uczennice: Alicja Pawłowska i Klaudia Hajec otrzymały wyróżnienia oraz zostały uhonorowane dyplomem i nagrodami rzeczowymi.

Od 2004 roku realizowany jest Konkurs Bezpieczeństwa dla Dzieci Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa pod hasłem „Uczę się bezpiecznie żyć”. Jego pomysłodawcą był Michał Turkiewicz, prezydent Euroregionu Nysa. W 2006 roku inicjatywę połączono z działaniami Kuratorium Oświaty we Wrocławiu i rozwinęto o hasło „pierwsza pomoc przedmedyczna”. Wielka Orkiestra Świątecznej Pomocy Jerzego Owsiaaka podarowała uczestnikom sprzęt do edukacji w zakresie pierwszej pomocy. Konkurs adresowany jest do dzieci klas „0”, „I-III”, „IV-VI” oraz do młodzieży gimnazjalnej. Od 2007 roku po raz pierwszy w finale spotkały się zwycięskie drużyny z poszczególnych powiatów z drużynami z Czech i Niemiec. Według Macieja Gałęskiego z Euroregionu Nysa, „[...] w konkursie nie chodzi o jednorazową, spektakularną akcję. Konkurs nie jest celem, ale narzędziem edukacji, aby dzieci i młodzież potrafiły pomóc sobie i innym”²⁵. Ważne jest również wykształcenie właściwego postępowania wobec środowiska przyrodniczego i społecznego. Autorami „Założeń programowych” tego konkursu są Elżbieta Lorenc-Mytnik i Marcin Stebelski, którzy uzgodnili jego wytyczne we współpracy z Ministerstwem Spraw Wewnętrznych i Administracji (MSWiA). Honorowy Patronat nad Konkursem objął Wiceprezes Rady Ministrów, Minister Spraw Wewnętrznych i Administracji Grzegorz Schetyna. Swojego wsparcia udzielił też Rząd RP²⁶. W sprawę organizacji Konkursu zaangażowanych jest wiele instytucji (m.in.: Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i GW, Komenda Główna Państwowej Straży Pożarnej, PZU S.A., MSWiA, MEN, MON, Związek OSP, Komenda Miejska PSP, Komenda Miejska Policji, Straż Miejska, Kolegium Karkonoskie, EnergiaPro, WOPR, GOPR, Miejskie Przedsiębiorstwo Gospodarki Komunalnej, Nadleśnictwo „Śnieżka”, OSP w Podgórzyźnie, PCK, GOPR i inne²⁷) oraz osób zapewniających finansowanie, nagrody, bardzo wysoki poziom merytoryczny i obiektywne sędziowanie. Zwycięska szkoła otrzymuje tytuł „Bezpieczna szkoła Euroregionu Neisee-Nisa-Nysa”, natomiast dla szkół z terenu miasta Jelenia Góra przyznawany jest tytuł: „Mistrzowska szkoła Jeleniej Góry

²⁴<http://biblioteka.jelenia-gora.pl/index.php?op=4&go=9\#2kon>

²⁵ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 49, 2007, nr 20, 15 V 2007, s. 12.

²⁶ <http://www.eurokonkurs2008.republika.pl/>

²⁷ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 50, 2008, nr 22, 27 V 2008, s. 20.

w edukacji bezpieczeństwa”²⁸.

W czerwcu 2006 roku w Lubomierzu, z inicjatywy miejscowego Gimnazjum we współpracy z Zespołem Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych im. Aleksandra Kamińskiego oraz Ośrodkiem Kultury i Sportu, miały miejsce Prezentacje Artystyczne Dzieci i Młodzieży Euroregionu Nysa „Artystycznie razem”. Są one „artystycznym świętem młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych”. Zaprezentowano na nich, już po raz piąty, dokonania uczniów w dziedzinie recytacji, śpiewu, plastyki i teatru. Dodatkowo, drugi rok z rzędu, odbyło się spotkanie szachistów rozgrywających symultane szachową. Imprezę tę po raz pierwszy współfinansowało Stowarzyszenie Gmin Polskich Euroregionu Nysa ze środków IW INTERREG IIIA. Pierwszy raz w ramach projektu w Prezentacjach wzięli udział uczniowie Annen-Augustum Gymnasium z Görlitz. Na trzy dni przybyła do Lubomierza osiemnastoosobowa delegacja w składzie: 16 uczennic i uczniów oraz dwóch opiekunek. Grupę niemiecką reprezentowali uczniowie klasy o profilu teatralnym. Zgodnie z programem pobytu goście z Görlitz wzięli udział w konkursie piosenki i prezentacjach teatralnych oraz w plenerze plastycznym. W ramach Prezentacji Artystycznych Dzieci i Młodzieży Euroregionu Nysa – „Artystycznie razem” przyznano nagrody w poszczególnych konkursach: Regionalny Konkurs Recytatorski oraz Regionalny Przegląd Zespołów Wokalnych i Solistów. Dla uczestników imprezy przygotowano także plener plastyczny. Uczniowie Gimnazjum w Lubomierzu zaprezentowali spektakl teatralny pt.: „Bajka o miłości” wyróżniony w ramach Jeleniogórskich Konfrontacji Teatralnych (2006). Prezentacje odbyły się pod patronatem Beaty Sawickiej (Poseł V kadencji Sejmu RP). Wzięli w nich udział goście, m.in.: Wizytatorzy Dolnośląskiego Kuratorium Oświaty, Naczelnik Wydziału Infrastruktury Urzędu Powiatowego, Burmistrz Gminy i Miasta Lubomierza, Prezes Stowarzyszenia Miłośników Filmów Komediodowych „Samy Swoi”, dyrektorzy miejscowych szkół i inni. W Prezentacji uczestniczyło prawie 300 osób z 23 szkół. Impreza ta jest znakomitą formą promocji Lubomierza na coraz większym obszarze Dolnego Śląska²⁹, a także stanowi doskonały przykład integracji w ramach Euroregionu Nysa.

W czerwcu i lipcu 2005 roku 90 dzieci i młodzieży w wieku 9-19 lat z Jeleniej Góry i okolic oraz z Bautzen (Budziszyn) w Niemczech wzięło udział w cyklu czterech warsztatów „Futura Natura” zorganizowanych przez Jeleniogórskie Centrum Kultury (JKC), a finansowanych ze środków unijnych. Zajęcia prowadzone były w gospodarstwie agroturystycznym „Koniador”

²⁸<http://www.eurokonkurs2008.republika.pl/>

²⁹http://gmlubomierz.republika.pl/kronika/2005-2006/prezentacje_artystyczne/prezentacje_artystyczne.html

w Dziwiszowie. Program oparty o różne techniki pracy: muzykę, teatr i plastykę, miał na celu integrację dzieci działających na co dzień w pracowniach JCK oraz dzieci z lekkim stopniem niepełnosprawności, z problemami dysfunkcyjnymi, pochodzącymi z rodzin biednych czy patologicznych. Każdy z czterech tygodniowych warsztatów opierał się o inne medium. Podczas poszukiwań teatralnych odwoływano się do emocji związanych z doświadczaniem takich zjawisk, jak zapach jabłek, wilgoć porannej rosy. Na warsztacie muzycznym dzieci śpiewały w plenerze „Ode do radości” w języku polskim, niemieckim i migowym. Warsztaty plastyczne dla dzieci młodszych przebiegały pod hasłem „Zapiski z miejsca – pamiętnik emocjonalny”. Dzieci, spacerując po okolicznych łąkach, miały za zadanie zebrać różne przedmioty, z których następnie wykonywały swoje małe dzieła sztuki. Natomiast młodzież podczas warsztatu „Moje drzewo – moje życie” wykonywała prace w mozaice szklanej. Najlepsze prace wzbogaciły zbiory galerii „Wozownia” w dziwiszowskim „Koniadorze”³⁰.

W czerwcu 2006 roku w gospodarstwie agroturystycznym w Trzcińsku zorganizowano tygodniowy warsztat interdyscyplinarny „ART. – Roca”, w którym wzięła udział młodzież polska z Zespołu Szkół i Placówek Specjalnych w Jeleniej Górze oraz młodzież z niemieckiego domu kultury w Bautzen. Koordynatorami projektu byli Edyta i Mirosław Kulłowicze z JCK. Młodzież lepiła z gliny garnki i pudełka, a następnie samodzielnie wypalała je w piecu do ceramiki. Wspólnie wykonała też rzeźbę z gliny. Dodatkowo młodzi ludzie zmagali się także ze swoimi słabościami i strachem: zjeżdżali na linach z asekuracją profesjonalnych instruktorów wspinaczki po pionowej 20-metrowej ścianie oraz z 35-metrowego „Pieca” koło zamku Bolczów i przeprawiali się „tyrolką”³¹ przez Bóbr. Było to niezwykle przeżycie i skuteczna terapia zwłaszcza dla dzieci z dysfunkcjami. Grażyna i Tadeusz Witkowscy, pedagodzy młodzieży polskiej stwierdzili: „[...] przyjechały szare myszki, wyjeżdżają stąd pewni siebie, dowartościowani młodzi ludzie. W placówce trudno zintegrować grupę, a tu nikt z nikogo się nie śmiał, silniejszy pomagał słabszemu”. Również członkowie grupy niemieckiej byli bardzo zadowoleni z tego przedsięwzięcia; jeden z nich, Jenes Schneider z Bautzen mówił: „Nie spodziewaliśmy się, że Polacy są tacy fajni”. Projekt został dofinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej Interreg III A. Ważne, że jest szansa

³⁰ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 28, 12 VII 2005, s. 10.

³¹ Tyrolka, kolejka tyrolska – metoda pokonywania odcinków terenu pozbawionego wystarczającej rzeźby, w szczególności przepaści, wąwozów i studni w jaskiniach za pomocą podpięcia wspinacza w uprząży do wstępnie napiętej liny nośnej rozpiętej między dwoma stanowiskami położonymi w przybliżeniu na jednakowej lub różnej wysokości.

na kontynuowanie projektu w glinie i na ścianie³².

W styczniu 2005 roku na styku granic Polski, Czech i Niemiec, w niewielkiej wiosce Niedamirów koło Lubawki, na wzgórzu pod lasem stanęła Latarnia Futuri (Latarnia Przyszłości). Powstała ona przy współpracy Beaty Justy i Grzegorza Potoczaka, gospodarzy Domu Trzech Kultur Parada i ich przyjaciół. Pomysłodawcą Latarni był artysta z Niemiec – Lala Podlach. Projekt został wykonany ze szklanych butelek, które turyści pozostawili w górach. Latarnia Futuri ma nie tylko znaczenie symboliczne, ale jest to także nazwą konkretnego projektu pedagogiczno-artystycznego w Domu Trzech Kultur Parada w Niedamirowie, w Großhennersdorfie w Niemczech i w Lemberku w Czechach. Wspólne przedsięwzięcie trzech państw skierowane było do licealistów i nauczycieli szkół pogranicznych. W cyklu warsztatów wzięła udział młodzież z LO w Kamiennej Górze, z gimnazjum w Czeskiej Lipie i gimnazjum w Hernhut. Projekt Latarnia Futuri zainauguowały warsztaty dziennikarsko-literackie i fotograficzne w Domu Trzech Kultur Parada w Niedamirowie. Dwudziestu uczestników pod opieką profesjonalistów wydało pierwszą na tych terenach gazetę w języku czeskim, polskim i niemieckim pod nazwą „Kompost”. Podczas zajęć wykorzystano także inne media, m.in.: teatr, muzykę, film, grafikę. Projekt był finansowany ze środków unijnych Interreg III, fundację Boscha, Polsko-Niemiecką Współpracę Młodzieży i projekt Młodzież³³. Podczas finałowego festiwalu zrealizowanego w czerwcu 2005 roku, przeprowadzonego we wszystkich trzech szkołach leżących promieniu kilkudziesięciu kilometrów, pokazano prace powstałe podczas warsztatów w trzech sąsiedzkich państwach. Zaprezentowano spektakl teatralny, wystawę fotograficzną, pokazy warsztatowe sztuki video, dziennikarskiej i dresingu. Dokonano podsumowania półrocznego projektu, w którym wzięło nim udział 120 uczniów i 18 nauczycieli z trzech państw. Uczestnicy pracowali na 25 warsztatach (ponad 100 dni zajęć!), na których powstały prace fotograficzne i filmy krótkometrażowe. Młodzież współdziałała ze sobą we wszystkich możliwych dziedzinach, np. warsztat muzyczny współpracował z grupą teatralną. Kostiumy do spektaklu teatralnego również zaprojektowała i wykonała młodzież (z warsztatów dresingu). Dzięki temu każdy z uczestników projektu miał okazję poznać pracę innych grup i współpracować ze sobą w międzynarodowych grupach. Ten pilotażowy projekt pokazał nowe możliwości i dał wskazówki, jak kontynuować współpracę między młodzieżą a nauczycielami pogranicza w latach następnych. Autor projektu, Grzegorz Potoczak mówi: „Żyjemy w specyficznym regionie. Mamy podobne problemy, bez względu na dzielą-

³² „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 48, nr 23, 6 VI 2006, s. 11.

³³ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 4, 25 I 2005, s. 9.

ce nas granice. Potrzebny jest wspólny model kształcenia, praca w grupach międzynarodowych, wspólne poszukiwanie odpowiedzi na pytanie: w jakiej Europie chcemy żyć³⁴.

Bardzo ciekawym przedsięwzięciem organizowanym na pograniczu polsko-niemieckim jest Międzynarodowy Festiwal Teatrów Ulicznych (MFTU) organizowany w Jeleniej Górze od 1982 roku³⁵. Jest on powiązany z organizowanym od 1995 roku bliźniaczym festiwalem Via Thea w Görlitz³⁶, dofinansowanym ze środków unijnych (także przez Euroregion Nysa). W sierpniu 2005 roku w Jeleniej Górze artyści z Polski, Niemiec, Włoch, Szwajcarii zaprezentowali szereg ciekawych inscenizacji, m.in.: wielką „Paradę wodną”, „Carmen” na szczudłach, „Kamikami” – przedstawienie z elementami japońskiej sztuki teatralnej, wykorzystującej papier czy też „Koncert na ścianie” – spektakl odegrany przez artystów muzyków inspirowanych tradycjami Afryki, Jamajki, Karaibów, Andaluzji i Bliskiego Wschodu, którzy zawisli na linach alpinistycznych na ścianie jeleniogórskiego ratusza³⁷. Oba festiwale są do siebie podobne, ponieważ ich organizatorzy współpracują ze sobą. W Görlitz jeleniogórzanie zaprezentowali spektakl „Pocztówka z Karkonoszy” według scenariusza i w reżyserii Bogdana Nauki. W ten sposób przedstawili historię miłosnych perypetii Rzepióra, znanego w Niemczech pod imieniem Rübenzahl. Spektakl został przyjęty bardzo entuzjastycznie, a zgromadzona publiczność bardzo chętnie uczestniczyła w jego akcji, m.in. podczas sceny weselnej wraz z aktorami jedząc, pijąc i tańcząc. Wspólnym ogniwem polskiego i niemieckiego festiwalu były warsztaty dla młodzieży z Polski, Niemiec oraz Francji, których efektem było wystawienie performance „Ogród Jakuba Boehme”³⁸.

W sierpniu 2005 roku pod okiem Edyty Kuli z JCK i Gerarda Natha z centrum kultury w Bautzen odbył się w plenerach Trzcińska oraz zalewu w Sosnowce tygodniowy warsztat malarski „Kolorowych Jeziorek”. Wzięły w nim udział artystki-amatorki z Polski i Niemiec. Na co dzień jeleniogórzanki malują w JCK w ramach Uniwersytetu III Wieku. Ich niemieckie koleżanki również traktują to zajęcie jako sposób ciekawego spędzania czasu i realizowania w dojrzałym wieku swoich zainteresowań. Z inicjatywą wspólnego malowania wystąpiła strona niemiecka. Ponieważ panie osiągnę-

³⁴ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 27, 5 VII 2005, s. 10.

³⁵ http://www.culture.pl/pl/culture/artykuly/im_ft_teatrow_ulicznych_jelenia_gora

³⁶ http://www.viathea.de/viathea_pl.html

³⁷ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 31, 2 VIII 2005, s. 10.

³⁸ „Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 33, 16 VIII 2005, s. 10, http://www.goerlitz.de/city_info/anzeige/redaktionssystem/main/show.cfm?region_id=19&lang_id=1&id=2262&modul_id=5

ły porozumienie, zwłaszcza podczas wspólnego malowania oraz śpiewania, obie grupy zadeklarowały dalszą współpracę w tym kierunku³⁹.

W sierpniu 2006 roku podobne warsztaty pod hasłem Akademia Inspiracji Artystycznej zorganizowane przez JCK ze środków Interreg III A odbyły się w Krzeszowie. Wzięło w nich udział 24 uczestników z Jeleniej Góry i Bautzen. Oferta skierowana była do ludzi po 50. roku życia (najstarsza uczestniczka miała 80 lat), rozwijających swoje zainteresowania plastyczne. Podczas warsztatów malarskich, witrażu i ceramiki, powstały prace inspirowane architekturą i krajobrazem Krzeszowa oraz działami śląskiego malarza barokowego Michaela Willmanna. Zostały one pokazane we wrześniu 2006 roku w Galerii Pod Brązowym Jeleniem w JCK⁴⁰.

Od 1993 roku w Jeleniej Górze prowadzona jest Międzynarodowa Letnia Akademia InSEA. W 2004 roku w imprezie uczestniczyła rekordowa liczba 120 uczestników z Polski i Niemiec w wieku 14-50 lat. Uczestnicy tygodniowej letniej akademii mieli do wyboru sześć warsztatów, a prace w różnych mediach łączył jeden temat. Program akademii „Otwarte okno historii” związany był z przeszłością i przyszłością; na warsztacie „Land Environmental Art.” („Sztuka ziemi – sztuka otoczenia”) prowadzonym przez prof. Wiesława Karolaka, uczestnicy zamykali historię Jeleniej Góry w słóikach. Znalazły się w nich zapisane skrawki notatnika, kamienie, powietrze. Wrocławski grafik i fotografik Eugeniusz Józefoski realizował projekt „Unikato-we książki” będące zapisem indywidualnego czytania miasta Jelenia Góra. Grażyna Tabór i Karol Nowakowski prowadzili warsztat teatralny. Historie opowiedziane poprzez sztukę video tworzyła młodzież wraz z dr. Klausem-Ove Kahrmanem. Gunda Kupfer z północnych Niemiec zapoznawała z technikami drzeworytu, deski japońskiej i farb drukarskich. Wraz z Rudolfem Sudmannem młodzież, mając do dyspozycji pianino, flety i gitary, tworzyła muzykę. Uczestnicy warsztatu wykonali koncert na gramofonie i kilku odbiornikach radiowych oraz zaśpiewała piosenki w języku klingońskim (język kosmiczny wymyślony na potrzeby realizacji filmu „Star Trek”), który zadziwił widzów. Projekt zorganizowało JCK i był on współfinansowany przez Fundację Współpracy Polsko-Niemieckiej⁴¹.

Szczególną rolę na obszarze Euroregionu Nysa odgrywa ochrona i pielęgnowanie dóbr kultury. Wynika ona ze szczególnych walorów tego wielokulturowego obszaru Europy, zamieszkałego przez cztery nacje: polską, czeską, niemiecką i serbołużycą, a także z największego w skali Europy zagęszczenia obiektów zabytkowych. Niemały wpływ na priorytetowe potraktowanie

³⁹„Nowiny Jeleniogórskie”, R. 47, nr 34, 23 VIII 2005, s. 10.

⁴⁰„Nowiny Jeleniogórskie”, R. 48, nr 34, 22 VIII 2006, s. 11.

⁴¹„Nowiny Jeleniogórskie”, R. 46, nr 34, 24 VIII 2004, s. 9.

tego problemu przez członków Euroregionu Nysa odegrała skala ogromnych zagrożeń zabytków będąca skutkiem kilku dziesięcioleci tzw. „socjalistycznej” gospodarki planowej. W dziedzinie tej współpracuje trójstronna grupa ekspercka „Zabytki”, której członkowie uczestniczą w licznych seminariach, konferencjach, warsztatach (np. kursy tradycyjnego rzemiosła budowlanego), prowadzą także współpracę z służbami konserwatorskimi. Przykładem tego typu wieloletniej działalności jest projekt „Kraina Domów Przysłupowych” realizowany w Zittau. Jego celem jest popularyzacja tematyki ochrony nie tylko zabytków architektury ludowej, ale całego krajobrazu kulturowego ziem Euroregionu Nysa. Około 19 000 tych znajdujących się pod ochroną budynków, które są w indywidualny sposób przebudowane i nowocześnie wyremontowane, przyciągają wzrok w wielu miejscowościach i stanowią centrum życia wioskowego. Mają one charakterystyczny wygląd: zaokrąglone, drewniane łuki, które często noszą ciężar całego piętra lub dachu. Dom zabudowy przysłupowej łączy w sobie dwa ludowe rodzaje budownictwa: słowiański styl belek i pochodzący z Frankonii mur pruski. Nowością są przysłupy, które zobaczyć można po stronie szczytowej i przylegającej do niej strony okapowej, po której znajduje się również część mieszkalna. Pojęcie „Umgebände” (przysłupy) pochodzi od słowa „umbinden” (obwiązać) i rozumie się je jako dwustronne rusztowanie podporowe⁴². W ramach projektu wydawany jest specjalny biuletyn „Krainy Domów Przysłupowych” (obecnie ukazał się 40. numer tego periodyku)⁴³.

Trzeba podkreślić, że Euroregion Nysa nie był do tej pory inicjatorem akcji kulturalnych, ale wspiera te, które są organizowane przez struktury podrzędne.

Po stronie polskiej Grupa Robocza „Kultura” Euroregionu Nysa została powołana 24 kwietnia 2008 roku, podczas spotkania organizacyjnego, które odbyło się w Muzeum Miejskim „Dom Gerharta Hauptmanna” w Jeleniej Górze. Wzięło w nim udział 12 osób, przedstawicieli samorządów i instytucji kulturalnych po stronie polskiej Euroregionu Nysa, zainteresowanych aktywną współpracą w dziedzinie kultury. Obecni na spotkaniu zadeklarowali swoje uczestnictwo w Grupie Roboczej „Kultura” oraz zaprezentowali swoją gminę lub instytucję kultury, przedstawiając dotychczasową współpracę z partnerami czeskimi i niemieckimi, a także formułując konkretne oczekiwania. W podsumowaniu stwierdzono konieczność:

- zaktywizowania współpracy w dziedzinie kultury głównie ze stroną czeską,

⁴²<http://www.umgebundeland.de/index.php?lg=pl&whl=11000000>

⁴³Informacje od Jacka Jakubca, koordynatora Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa – w zbiorach autorki.

- zapraszania przedstawicieli gmin i miast zainteresowanych pracą w grupie roboczej „Kultura” na organizowane spotkania,
- zwiększenia aktywności pracy GR Kultura.

W głosowaniu jawnym powołano również władze, w celu ukonstytuowania tej grupy i rozpoczęcia jej dalszej pracy. Do Zarządu Grupy weszli: Zbigniew Kulik⁴⁴ jako Przewodniczący, Julita Izabela Zabrucka⁴⁵ – Zastępca Przewodniczącego oraz Kinga Jaworek⁴⁶ – Sekretarz⁴⁷.

Wiele inicjatyw znajduje się obecnie na etapie planowania i przygotowania do realizacji, np. 28 stycznia 2008 w Zawidowie i 26 maja 2008 roku w Libercu prowadzone były dyskusje nad wydaniem broszury pt. „Wspólne dziedzictwo w Euroregionie Nysa”. Chodzi tu o znaczny zakres pracy z myślą o młodszej i starszej młodzieży. Zgodnie z zamierzeniem autorów publikacja ta powinna być oparta na wzorze broszury pt. „Wspólne dziedzictwo raciborsko-opawskie”, wydanej przez Euroregion Silesia. Pomysł ten zgłosiła i aktywnie promuje strona polska. Dalsze rozmowy prowadzone były podczas kolejnego spotkania przedstawicieli trzech państw, które odbyły się 15 października 2008 roku w Zittau⁴⁸.

W 2008 roku została ogłoszona pierwsza edycja międzynarodowego konkursu „Nagroda Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa” w pięciu kategoriach: Partnerstwo komunalne; Bezpieczeństwo i zdrowie; Edukacja; Turystyka i sport; Kultura. W poszczególnych kategoriach wyróżnione zostaną przykłady współpracy transgranicznej na terenie Euroregionu. Celem konkursu jest wyrażenie ogólnego uznania instytucjom oraz osobom indywidualnym za osiągnięcia w dziedzinie współpracy transgranicznej na pograniczu Polski, Czech i Niemiec. Zgłoszenia kandydatów będą oceniane przez jury składające się z polskich, czeskich i niemieckich ekspertów z uczelni wyższych, izb gospodarczych, gmin, instytucji doradczych oraz z Euroregionu Nysa. Nagrodą jest dyplom, a uhonorowane instytucje oraz ich partnerzy będą przez Euroregion Nysa prezentowani i nagłaśniani w mediach. Zwycięzcy będą mieli również prawo używania znaku Laureat Nagrody Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa 2008. Wręczenie nagród odbyła się 16 października 2008

⁴⁴Dyrektor Muzeum Sportu i Turystyki w Karpaczu.

⁴⁵Dyrektor Muzeum Miejskiego „Dom Gerharta Hauptmanna” w Jeleniej Górze.

⁴⁶Przedstawiciel Urzędu Miasta Szklarska Poręba.

⁴⁷http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content\&task=view\&id=174\&Itemid=160

⁴⁸http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content\&task=view\&id=68\&Itemid=52; http://www.euroregion-nysa.pl/index.php?option=com_content\&task=view\&id=199\&Itemid=52

roku na zamku Lemberg w Czechach⁴⁹.

W ramach Programu Operacyjnego Współpracy Terytorialnej Republika Czeska – Rzeczpospolita Polska realizowane są następujące projekty na lata 2007-2013.

Tytuł projektu	Wnioskodawca polski	Partner czeski
Kalejdoskop Kultury Izraelskiej	Gmina Stara Kamienica	Gmina Kořenov
Taneczny Puchar „Karkonosze OPEN” Euroregionu NYSA	Uczniowski Klub Tańca Sportowego „Karkonosze”	Dziecięca Szkoła Tańca w Libercu
Sąsiedztwo w cieniu kowarskiego grzbietu	Miasto Kowary	Gmina Mała Upa
Poznajemy się lepiej	Miasto Wojcieszów	Gmina Rokytnice nad Jizerou
Na wspólnej drodze w trójskoku	Miasto i Gmina Bogatynia	Miasto Hradek nad Nisou
Transgraniczna współpraca miast partnerskich w obchodach jubileuszu 900-lecia Jeleniej Góry	Miasto Jelenia Góra	Miasto Jablonec nad Nisou
Liga Rock’a, czyli czesko-polskie Spotkania Młodych Muzyków	Jeleniogórskie Centrum Kultury	Centrum Kultury GOLF w Libercu
Cykl transgranicznych wydawnictw promocyjnych pt. „Karkonosze bez granic”	Związek Gmin Karkonoskich	Związek Miast i Gmin Karkonoskich

Wartości grantów przyznanych na powyższe projekty za pośrednictwem Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa mieszczą się w przedziale od ok. 6000 do ok. 25 000 €. Nabór wniosków aplikacyjnych na projekty z analogicznego programu polsko-niemieckiego nastąpił jesienią 2008 roku⁵⁰.

Wiele działań w dziedzinie kultury realizowanych jest na pograniczu czesko-niemiecko-polskim. Kierowane są one do ludzi w różnym wieku – od przedszkolaków, poprzez dzieci i młodzież szkolną, studentów, osoby dorosłe ale także ludzi starszych. Cieszą się one dużym zainteresowaniem w trzech sąsiednich państwach. Są niezwykle ważne dla wzajemnego pozna-

⁴⁹<http://www.neisse-nisa-nysa.org/download/cz/CenaERN/PL/INFO.doc?sid=0227755001217183022488cbd2e3be9e>

⁵⁰Informacje od Jacka Jakubca, koordynatora Stowarzyszenia Gmin Polskich Euroregionu Nysa – w zbiorach autorki.

nia się, nawiązywania współpracy szkół, instytucji, władz samorządowych, ale także integrowania zwykłych mieszkańców tych terenów.

Małgorzata Skotnicka

The cultural integration of the Nysa Euro-region (Polish-Czech-German borderland) at the turn of the 20th and 21st centuries on the example of 'Nowiny Jeleniogórskie'

Abstract

The Euroregion 'Nysa' came into existence on December 21st, 1991 in Zittau and comprises border areas of three states: Poland, the Czech Republic and Germany. The cultural integration within the Euroregion 'Nysa' includes numerous activities initiated by two or three states in many domains, for example: art, music, theatre, photography. The activities play a particularly significant role in learning more about one another, allow for the cooperation between schools, local government authorities and better integration of the local population.